

Гуков В.С. *Bertia moriformis* (Tode: Fr.) De Not. та її різновиди в Україні // Матеріали VIII Міжнародної наукової конференції молодих учених «Біологія: від молекули до біосфери» (3-6 грудня 2013 р., м. Харків), 2013. – Харків: ФОП Шаповалова. – С. 265-266.

BERTIA MORIFORMIS (TODE: FR.) DE NOT. ТА ЇЇ РІЗНОВИДИ В УКРАЇНІ

Гуков В.С.

Харківський національний університет ім. В.Н. Каразіна, біологічний факультет, кафедра мікології та фітоімунології, пл. Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна
e-mail: guckov.vitaliy@yandex.ru

Аскомікотовий гриб *Bertia moriformis* (Tode: Fr.) De Not. (*Nitshkiaceae*, *Sordariales*, *Sordariomycetes*) є представником ксилотрофних піреноміцетів, який широко поширений в помірній зоні Північної півкулі. Його перитеції формуються на поверхні знекореної деревини листяних та хвойних порід і зовні нагадують плоди *Morus spp.* (шовковиця, морва). Остання ознака знайшла відображення у назві виду (від лат. «*moriformis*» – шовковична).

B. moriformis має гіалінові, веретиноподібні, прямі або трохи зігнуті аскоспори з заокругленими кінцями. За розміром та характером септування аскоспор вид є дуже поліморфним, на основі чого зараз у його складі прийнято виділяти три різновиди. Типовий різновид – *B. moriformis* var. *moriformis* характеризується 1(-3)- септованими аскоспорами, що мають розмір 34,5 – 52,5 x 4,5 – 6,5 мкм. Інший різновид – *B. moriformis* var. *multiseptata* Sivanen має 3-8-септовані аскоспори розміром 37 – 48 x 5 – 6 мкм. Існує припущення, що цей різновид було описано на основі перезрілих екземплярів *B. moriformis* var. *moriformis*. Останній різновид – *B. moriformis* var. *latispora* Corlett et. J.C. Krug характеризується 1(-3)- септованими аскоспорами, що мають розмір 30 – 49 x 6 – 8.5 (-10.5) мкм. Російський міколог Л.Н. Васильєва запропонувала розглядати цей різновид як окремий вид – *Bertia latispora* (Corlett et. J.C. Krug) Lar.N. Vassiljeva.

Інколи трапляються знахідки, що за морфологією спор подібні до *B. moriformis* var. *latispora*, але мають чотириспорові, а не восьмиспорові аски. Однозначної думки про те як називати такі зразки зараз немає. Деякі автори називають їх *B. moriformis* var. *latispora* f. *tetraspora*. Подібні за морфологією зразки з Китаю називають *Bertia macrospora* var. *tetraspora* Teng. Німецький міколог Г.-О. Барал пропонує розглядати їх як окремий вид – *Bertia tetraspora* Baral nomen provisum.

Вид *B. moriformis* неодноразово було знайдено на території України, але відомості щодо внутрішньовидової приналежності відповідних знахідок дотепер відсутні. В мікологічному гербарії кафедри мікології та фітоімунології ХНУ ім. В.Н. Каразіна - CWU (Мус) зберігається чимало зразків *B. moriformis* з різних регіонів України. В результаті ревізії цих зразків нами було встановлено, що в Україні трапляються усі чотири морфотипи *B. moriformis*. Найпоширенішим виявився різновид *B. moriformis* var. *moriformis* (16 зразків). Різновид *B. moriformis* var. *multiseptata* представлений 4 зразками, *B. moriformis* var. *latispora* з восьмиспоровими асками – 3 зразками, а його чотириспорова форма – 2 зразками. Нижче наводимо більш детальні відомості про ці знахідки:

***B. moriformis* var. *moriformis* (Tode: Fr.) De Not.** – на *Fagus sylvatica* L., *Picea abies* (L.) Karst., *Abies alba* Mill., *Carpinus betulus* L. – Закарпатська обл. (Карпатський БЗ, Рахівське відділення та НПП «Синевир»), Івано-Франківська обл. (Карпатський НПП), Львівська обл. (НПП «Сколівські бескиди»), Тернопільська обл. (ПЗ «Медобори», філіал «Кременецькі

гори»), АРК (підніжжя гори Чатирдаг), Ровенська обл. (околиці с. Стіжок, Дубновський район);

***B. moriformis* var. *multiseptata* Sivanesan** – на *Fagus sylvatica* L., *Picea abies* (L.) Karst. – Закарпатська обл. (Карпатський БЗ, Рахівське відділення та НПП «Синевир»), Тернопільська обл. (ПЗ «Медобори», філіал «Кременецькі гори»);

***B. moriformis* var. *latispora* Corlett et J.C. Krug** – на *Picea abies* (L.) Karst., *Fagus sylvatica* L., *Carpinus betulus* L. – Закарпатська обл. (Карпатський БЗ, Рахівське відділення та НПП «Синевир»), Хмельницька обл. (НПП «Подільські Товтри»);

Bertia moriformis* var. *latispora* Corlett et J.C. et. Krug f. *tetraspora – на *Picea abies* (L.) Karst. – Закарпатська обл. (НПП «Синевир»).

Summary. We have investigated ascomycete fungus *Bertia moriformis*. There are four variations within this species, but in our country its intraspecific diversity wasn't investigated. Examination of Ukrainian collections of *Bertia moriformis* in CWU (Myc) herbaria revealed the existence of all varieties of this species on the territory of Ukraine. Here we also present a list with frequencies and locations of each variation findings.

Роботу виконано під керівництвом к.б.н., доцента кафедри мікології та фітоїмунології ХНУ ім. В. Н. Каразіна О.Ю. Акулова.